

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2017

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2017 (E 123/2016 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-erityisasiantuntija Leila Vilhunen, valtioneuvoston kanslia
- alivaltiosihteeri Tuomas Saarenheimo, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Tuuli-Maaria Aalto, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Tiina Heiskanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ohjelmajohtaja Juha Jokela, Ulkopoliittinen instituutti
- ekonomisti Simo Pinomaa, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- kansainvälisten asioiden päällikkö Pekka Ristelä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- varatoimitusjohtaja Antti Neimala, Suomen Yrittäjät ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Valtioneuvosto on kehittänyt Suomen EU-politiikan strategista suunnittelua vastaamaan entistä paremmin unionin ja erityisesti Euroopan komission aikatauluja. Näin kyetään vahvistamaan Suomen vaikutusmahdollisuuksia. Komissio aloittaa seuraavan vuoden työohjelmansa valmistelun alkukesällä, jolloin ministeriöt ovat yhteydessä komission pääosastoihin ja valtioneuvoston kanslia komission pääsihteeristöön Suomen näkemysten välittämiseksi. Lisäksi parempaa lainsäädäntöä koskevan uuden toimielinten välisen sopimuksen mukaisesti neuvosto (ja Suomi osana neuvostoa) osallistuu työohjelman valmisteluun säännöllisesti ennen komission aiekirjettä alkukesästä ja aiekirjeen jälkeen syksyllä. Työohjelman valmistuttua loppuvuodesta toimielimet antavat yhteisen julistuksen keskeisimmiksi katsomistaan asioista, joissa tulisi edetä nopeasti tulevana vuonna. Komission työohjelman julkaisemisen jälkeen valtioneuvosto hyväksyy seuraa-

Valiokunnan lausunto TaVL 7/2017 vp

vaa vuotta koskevan EU-vaikuttamisstrategian, jota ministeriöiden sektorikohtaiset EU-vaikuttamissuunnitelmat täydentävät. Keskeiset vaikuttamiskohteet vuonna 2017 ovat yhtäältä jatkumoa kuluvaan vuoteen vaikuttamisstrategian painopisteille ja toisaalta heijastavat koko unionin tulevaisuuden kannalta keskeisiä kysymyksiä: muuttoliikettä, kasvua ja turvallisuutta. On varauduttava siihen, että Yhdysvaltojen vaihtuvan hallinnon politiikkalinjauksilla on vaikutuksensa EU:n kauppaa-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan. Läpileikkaavina prioriteetteina valtioneuvosto pitää yhteisten arvojen ja unionin yhtenäisyyden sekä sääntelyn toimivuuden edistämistä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Strategian lähtökohdat

Valtioneuvoston nyt toista kertaa laatima vuosittainen EU-vaikuttamisstrategia on konkreettinen EU-vaikuttamisen keskeisimpiä hankkeita ja Suomen prioriteetteja kuvaava asiakirja. Talousvaliokunta pitää strategiaa tervetulleena ja korostaa Suomen EU-vaikuttamisen vahvistamista aiempaa ennakoivammaksi ja paremmin unionin toiminnan aikatauluja vastaavaksi. Strategia on vuodelle 2017 laadittu kattava kuvaus keskeisistä EU-vaikuttamisen hankkeista. Se koostuu toisaalta keskeisten vaikuttamiskohteiden ja toisaalta läpileikkaavien prioriteettien käsittelystä. Se on luonteeltaan ennemminkin vuodelle 2017 laadittu EU-vaikuttamisen ohjelma kuin ylätasoa strategia.

Talousvaliokunta pitää strategiaan nostettuja keskeisiä vaikuttamishankkeita ja -tavoitteita yleisesti hyvin perusteltuina. Samoin valiokunta korostaa läpileikkaaviksi prioriteeteiksi nostettujen unionin yhteisten arvojen, yhtenäisyyden sekä toimivan sääntelyn merkitystä. Ne muodostavat perustan myös kasvua, työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistävälle toimille sekä unionin sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiselle.

Vaikuttamisen näkökulmasta strategian konkreettisuus ja kattavuus on perusteltu näkökulma: on tärkeää, että vaikuttamistyöhön sitoudutaan poikkeuksellisesti ja kaikilla tasoilla. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että strategia ei kovin selkeästi priorisoi keskeisimpiä vaikuttamiskohteita. Nyt esitettyä rohkeampi priorisointi voisi olla perusteltua sekä pienen maan vaikuttamistoimien tehokkuuden että EU-vaikuttamista koskevan kokonaiskuvan muodostamisen kannalta. Samoin valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että strategiassa ei ole juuri avattu ennakoivasti Suomen kantoja suuriin EU:n tulevaisuutta koskeviin kysymyksiin.

Valiokunta toteaa, että useimpia strategian käsittelemiä keskeisiä politiikka- ja lainsäädäntöhankkeita koskevat yksityiskohtaiset kannat on muodostettu tai muodostetaan erikseen, ja viittaa seuraavassa esitettyjen yleisten huomioiden lisäksi toimialansa osalta erikseen kunkin hankkeen yhteydessä lausumaansa.

Muuttuva toimintaympäristö

Talousvaliokunta pitää tärkeänä ja oikeaan osuvana vaikuttamisstrategiaan sisältyvää Britannian tulevaa EU-eroa koskevaa lukua. Valiokunta painottaa, että Britannian EU-eron myötä Suomi menettää tietyillä unionin politiikka-alueilla keskeisen kumppanin: esimerkiksi sisämarkkinapo-

Valiokunnan lausunto TaVL 7/2017 vp

litiikassa yhteistyötä täytyy jatkossa entistä voimakkaammin pyrkiä rakentamaan esimerkiksi pohjoismaisin voimin. Valiokunta kiinnittää samalla huomiota siihen, että strategiassa on pyritty priorisoimaan Britannian tulevan EU-suhteen osalta sekä Suomen etu että unionin yhtenäisyys ottamatta kantaa siihen, että nämä saattavat tietyissä tilanteissa olla ristiriidassa. Valiokunta pitää tärkeänä jatkaa Suomen näkökulmasta keskeisten prioriteettien määrittämistä ja konkretisointia neuvottelujen edetessä.

Strategia korostaa yhtenä vaikuttamisen horisontaalisena prioriteettina unionin yhtenäisyyttä. Yksi mahdollisista voimistuvista kehityssuunnista, joita vaikuttamisstrategia ei juuri käsittele, on eritahtinen integraatio. Tällä voidaan tarkoittaa toisaalta joustavaa integraatiota ja toisaalta varsinaista eriytyvää integraatiota. Joustava integraatio, jossa viime kädessä pyritään yhteiseen päämäärään vaikkakin eritahtisesti, on unionin yhtenäisyyden näkökulmasta vähemmän ongelmallista kuin eriytyvä integraatio, jossa suunta ei enää ole kaikille yhteinen. Vaikka eritahtisen integraation ilmiötä on arvioitava tilannekohtaisesti ja käytännönläheisesti, keskeistä on, ettei tällä rapauteta toimivia instituutioita ja unionin päätöksenteon rakenteita ja ettei ilmiö johda päätöksenteon hajautumiseen.

Kasvun, kestävän kehityksen ja vakauden edistäminen

Talousvaliokunnan näkökulmasta strategian keskeiset vaikuttamiskohteet liittyvät ennen muuta sen kasvuun, kestävään kehitykseen ja vakauden edistämiseen koskevaan lukuun. Talousvaliokunta pitää esille nostettuja vaikuttamiskohteita sinänsä perusteltuina. Monet keskeisistä osa-alueista ovat luonteeltaan pitkäjänteisiä ja jatkuvia vaikuttamiskohteita, ja myös niihin sisältyvät vaikuttamistavoitteet ovat osin hyvin samankaltaisia vuoden 2016 vaikuttamisstrategian kanssa. Strategian tulisi jatkossa sisältää arvio Suomen tavoitteiden edistymisestä, joka on saavutettu esimerkiksi sisämarkkinoiden, digitaalisten sisämarkkinoiden tai pääomamarkkinaunionin luomisessa.

Kiertotalous, biotalous ja energia. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että bio- ja kiertotalouden rooli on nostettu strategiassa keskeiseksi vaikuttamiskohteeksi. Valiokunta viittaa tältä osin aiemmin komission työohjelmasta 2017 lausumaansa (E 115/2016 vp — TaVL 44/2016 vp) ja korostaa myös poikkihallinnollisen yhteistyön merkitystä ja vaikuttamistavoitteiden konkretisointia aihealuetta koskevassa strategisessa vaikuttamisessa. Aihealue liittyy keskeisellä tavalla myös energiasektorin vaikuttamiseen erityisesti uusiutuvan energian osalta: tältä osin valiokunta korostaa Suomen vaikuttamisen jatkuvuutta ns. talvipakettiin sisältyvien lainsäädäntöehdotusten käsittelyn edetessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että strategiassa on priorisoitu EU:n laajuisen liikenteen kehittyneitä biopolttoaineita koskevan politiikan edistämistä. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei tätä pidä nähdä vastakkaisena ilmiönä liikenteen sähköistämistä koskevalle kehityssuunnalle, vaan Suomen strategisten mahdollisuuksien ja EU-vaikuttamistavoitteiden määrittely myös tältä osin olisi tärkeää. Proaktiivista EU-vaikuttamista yhdessä vahvojen metsä- ja biotalousmaiden kanssa tulee vahvistaa.

EU:n rahoitusjärjestelmä ja uusi rahoituskehys. Komissio antaa vuoden 2017 loppuun mennessä ehdotuksen uudeksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi (2021—). Käynnistyvien rahoituskehysneuvottelujen merkitys korostuu erityisesti Britannian EU-eron vuoksi. Tämä asettaa paineita talousarvion menojen pienentämiseksi. Talousvaliokunta pitää tärkeänä valtioneuvoston kannassa korostettua painopisteen siirtämistä talouskasvuun, työllisyyteen ja osaamiseen tukeviin toimiin.

Valiokunnan lausunto TaVL 7/2017 vp

Samoin valiokunta yhtyy valtioneuvoston linjaukseen tiukan budjettikurin ja kohtuullisen ja oikeudenmukaisen nettomaksuosuuden tavoitteesta. Talousvaliokunta katsoo, että tavoitteena tulee olla EU:n hallinnon keventäminen ja menojen pienentäminen niin, etteivät Suomen nettomaksut kasvaisi. Talousvaliokunta korostaa, että unionin toimintakykyä turvaavan rahoituspohjan varmistaminen on keskeistä. Tältä kannalta on tärkeää tarkastella avoimesti EU:n omien varojen järjestelmän kehittämiseen liittyviä ehdotuksia.

Talous- ja rahaliitto, pankkiunioni ja pääomamarkkinat. Talousvaliokunta pitää talous- ja rahaliiton vakauden vahvistamista keskeisenä vaikuttamiskohteena. Tältä kannalta keskeinen on komission keväällä 2017 julkaistava valkoinen kirja. Eurooppa-neuvosto palaa asian käsittelyyn viimeistään vuoden lopulla. Talousvaliokunta viittaa tältä osin aiemmin komission työohjelman osalta lausumaansa ja korostaa ennakoivan vaikuttamisen merkitystä. Talous- ja rahaliiton kehittämisen osalta talousvaliokunta pitää keskeisenä valtioneuvoston linjauksia sääntöperusteisen ja toimivan euroalueen kehittämisestä. Talousvaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että EMUa ei tule kehittää sellaisen talouskoordinaation syventämisen kautta, joka johtaisi yhteisvas-
tuun kasvattamiseen. Samoin valiokunta painottaa sijoittajavastuuseen perustuvan pankkiunionin kehittämistä ja pääomamarkkinaunionia koskevien ehdotusten edistämistä. Talousvaliokunta korostaa kuitenkin edelleen, että riskien vähentämisen täytyy tapahtua ennen niiden jakamista: pankkisektorien riskien eroja tulee saada merkittävästi tasoitettua ennen kuin esimerkiksi yhteisen talletussuojan luomisessa voidaan edetä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 24.2.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen ps
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Harry Harkimo kok
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Joakim Strand r (osittain)

Valiokunnan lausunto TaVL 7/2017 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen